

การดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยภายใต้ระบอบ
ประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2562
(Power maintenance of Thai political elite from 1979-2019)

จuthamard สว่างภณกาญจนหา¹ เกริญชัย ปิงประวัต² นิพนธ์ โชะเฮง²
& บุญเกียรติ การะเวกพันธ์²

Juthamard Swangponkhanchana, Kriangchai Phuengprawat

Nipon Sohng & Boonyakiat Karavekphan

Corresponding author: juthamard_swan@hotmail.com

Received: 20/10/65 Revised: 25/11/65 Accepted: 25/11/65

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหาร ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2562 และ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าระบอบใดเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากข้อเท็จจริงของข้อมูลจากเอกสาร จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory of triangulation)

จากการศึกษาพบว่าเราสามารถเห็นถึงบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองไทยทั้ง 4 กลุ่ม (ข้าราชการประจำและทหาร ขุนนางนักวิชาการ นักการเมือง และนายทุน) ได้ในทุกรัฐบาล โดยบทบาททางการเมืองของแต่ละกลุ่มจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองในขณะนั้น รวมทั้งข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจสูงแก่ฝ่ายใดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ยังพบว่า ระบอบการเมือง

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาวิชาการเมือง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยทั้ง 4 กลุ่มไม่ได้จำกัดเพียงแต่ระบอบเดียวเท่านั้น แต่กลุ่มชนชั้นชนนำทางการเมืองสามารถพัฒนาและปรับตัวเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ทั้ง 2 ระบอบ

คำสำคัญ: ชนชั้นนำทางการเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; ระบอบเผด็จการทหาร

Abstract

In this research, the researcher aim 1) to study power maintenance of Thai political elites under democratic and authoritarian-military regime from 1979-2019 and 2) to examine which regime is conducive to maintain their powers. This research employed a qualitative research method, the data was collected from academic documents and then analyzed by using a theory of triangulation.

Findings are as follows; the role of political elites (bureaucrats and military, aristocrats and scholars, politicians and capitalists) can be seen in all governments even if the regime was changed but their political role remains. However, their roles of power are different depending on the current regime and the constitutional provisions. Moreover, even though the regimes were changed, all groups of the political elites still have political roles that can be explained by their ability to adapt to both regimes.

Keywords: political elites; democratic regime; authoritarian-military regime

บทนำ

ภูมิทัศน์ของการเมืองไทยหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญที่จะเห็นได้ถึงการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองและกลุ่มต่างๆ ในสังคม จนเป็นผลพวงส่งผลให้การเมืองไทยในเวลาต่อมา มีลักษณะอยู่ในสภาวะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปมาระหว่างระบอบประชาธิปไตยและหวนกลับไปสู่การรัฐประหารบ่อยครั้ง แต่ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มพลังใหม่ๆ ทางการเมืองนอกจากกลุ่มในระบบราชการ

Chi-Anan Samudavanija (1987) นำเสนอแนวความคิดว่าการเมืองไทยยังอยู่ภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตย แม้จะไม่ได้มีลักษณะของการใช้อำนาจแบบระบอบอำมาตยาธิปไตยในแบบเดิม แต่ก็ยังเห็นได้เสมอถึงลักษณะที่กลุ่มข้าราชการประจำและทหารยังคงมีอำนาจสูงสุด ทั้งนี้ กลุ่มพลังอื่นๆ นอกบรรดาข้าราชการยังมีอำนาจไม่เข้มแข็งพอความหวังที่การเมืองไทยจะเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ตั้งมั่นนั้นมีไม่มากนัก เนื่องจากการรัฐประหารสามารถกลับมาสู่การเมืองไทยได้ตลอดเวลา เช่นเดียวกับที่ เสน่ห์ จามริก (2549) อธิบายไว้ สอดคล้องกันว่า แม้การเมืองไทยจะมีกลุ่มพลังภายนอกในระบบราชการเกิดขึ้นแต่กลุ่มเหล่านี้ทำได้เพียงเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยให้ทันสมัยมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังคงมีอำนาจไม่เข้มแข็งมากพอจึงต้องอยู่ภายใต้กรอบอำนาจการควบคุมของทางราชการอยู่และมีลักษณะของความสัมพันธ์ในฐานะผู้นำและบริวารเท่านั้น

จากลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวเนื่องจากการเมืองไทยอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบเผด็จการทหารมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 นับตั้งแต่รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มาสู่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนมาถึง

รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยจุดเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2516 จากการได้รับชัยชนะของนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ได้ออกมาชุมนุมและเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยบนท้องถนนเพื่อต่อต้านรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร จากเหตุการณ์นี้จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลให้การเมืองไทยมีสถานะเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองไปมาดังกล่าว ทั้งนี้ แม้นิสิตนักศึกษาและประชาชนจะได้รับชัยชนะในการล้มรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ทว่าระบอบเผด็จการทหารก็ยังหวนกลับเข้าสู่อำนาจทางการเมืองไทยอีกครั้งจากเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดยพลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ทำการรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช โดยได้อ้างถึงสาเหตุที่ต้องทำรัฐประหารเนื่องจากเหตุการณ์สังหารหมู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ส่งผลทำให้ประเทศเกิดความโกลาหลในหลายส่วน และหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชไม่อาจควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อยได้ (แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน, 2519)

สภาวะการณ์การเมืองไทยในเวลาต่อมาส่งผลให้รัฐบาลที่มาจากระบอบเผด็จการทหารถูกต่อต้านจากประชาชนอย่างหนักโดยสังคมในขณะนั้นไม่ต้องการรัฐบาลที่มาจากระบอบเผด็จการทหารในรูปแบบเดิมอีกต่อไป การเมืองในแบบระบอบประชาธิปไตยครั้งใดจึงเกิดขึ้น ที่แม้จะยอมรับเอากติกาด้านประชาธิปไตยเข้ามาแต่ยังเห็นได้ถึงเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 ที่ให้อำนาจทางการเมืองสูงแก่ฝ่ายข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร รวมทั้งนายกรัฐมนตรีก็ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งและไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวมทั้งข้าราชการประจำยังสามารถดำรงตำแหน่งทาง

การเมืองได้อีกด้วย (คริส เบเกอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2559) รัฐธรรมนูญที่ถูกขนานนามว่าเป็นประชาธิปไตยครึ่งใบถูกใช้เป็นเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2531 โดยมีนายกรัฐมนตรีจากพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สู่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ทั้งนี้ รัฐบาลระบอบประชาธิปไตยครึ่งใบก็ต้องสิ้นสุดลงเมื่อกระแสอุดมการณ์ต้องการประชาธิปไตยกลับมาเข้มแข็งมากขึ้นจึงถูกต่อต้านจากประชาชนที่ตื่นตัวจากเรื่องสิทธิและเสรีภาพโดยต้องการรัฐบาลที่มาจากระบอบประชาธิปไตย

การเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยเต็มใบเกิดขึ้นครั้งแรกโดยรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2531 โดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกในรอบ 10 ปี อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำเนินการบริหารประเทศได้เพียงไม่นานรัฐบาลก็ต้องสิ้นสุดลงโดยการรัฐประหารจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยได้อ้างถึงสาเหตุในการทำรัฐประหารว่า เป็นรัฐบาลที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการแทรกแซงข้าราชการ และทำลายสถาบันทหาร (นรนิติ เศรษฐบุตร และ นิยม รัฐอมฤต, 2554) การเมืองไทยจึงกลับเข้าสู่การปกครองในระบอบเผด็จการทหารอีกครั้ง และเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองก็เกิดขึ้นเมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร พยายามจะขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยไม่ผ่านการเลือกตั้งและไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงถูกประชาชนคัดค้านและต่อต้านอย่างหนักจนเกิดการเดินขบวนและนำมาสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2535 (พรภิรมณ์ เชียงกุล, ม.ป.ป.)

หลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนพฤษภาคมประชาชนต้องการเห็นความเป็นประชาธิปไตยอย่างแรงกล้าจึงได้นำมาสู่ปรากฏการณ์การร่วมมือกันเพื่อต้องการพัฒนาประชาธิปไตยของการเมืองไทย ที่จะเห็นได้ถึงความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในสังคมไทยจนในที่สุดเกิดเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่เป็นประชาธิปไตยที่สุดของไทย (ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว, 2563) ในช่วงเวลานี้จึงมีนายกรัฐมนตรีที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เริ่มจากนายชวน หลีกภัย นายบรรหาร ศิลปะอาชา พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และนายทักษิณ ชินวัตร ที่ถือได้ว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีความโดดเด่นจากรัฐมนตรีท่านอื่นเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยของนายทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งอย่างถล่มถลาย รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ได้ทำให้การเมืองไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในหลายแง่มุมที่เป็นรากฐานมาจนถึงปัจจุบัน (McCargo and Ukrist Pathmanand, 2005)

อย่างไรก็ตาม จากเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 กลับส่งผลให้รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ถูกขนานนามว่าเป็น เผด็จการรัฐสภา โดยมีลักษณะของการผูกขาดอำนาจทางการเมืองก่อให้เกิดเป็นชนวนความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ที่สนับสนุนรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มผู้ที่ต่อต้านจนลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่มคนเสื้อแดงที่ผลักดันให้การเมืองไทยเข้าสู่ความวุ่นวายทางการเมืองจนเข้าสู่วิกฤติ การรัฐประหารจึงเกิดขึ้นจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ที่นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกเป็นหัวหน้าคณะโดยได้อำนาจความชอบธรรมในการ

รัฐประหารเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร จากสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชาติ เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน การแทรกแซงองค์กรอิสระ ตลอดจนการมีพฤติกรรมหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ จึงถือเป็นการสิ้นสุดรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และการเมืองไทยก็หวนสู่ระบอบเผด็จการทหารอีกครั้ง นำมาซึ่งรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นประธานองคมนตรีและเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีที่ได้รับการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 24 ของประเทศไทย (ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2561)

การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร Eugenie Merieau (2016) เสนอแนวความคิดที่ว่าการเมืองไทยมีลักษณะของการเป็น deep state หรือ รัฐเร้นลึก โดยลักษณะของการเป็นรัฐเร้นลึกจะประกอบไปด้วยกลุ่มข้าราชการระดับสูง ฝ่ายทหาร ผู้นำกองทัพ และวัง ที่คอยแอบแฝงตัวอยู่คู่ขนานกับรัฐปกติโดยไม่เปิดเผยตัวตนโดยจะอยู่ตรงข้ามกับฝ่ายประชาธิปไตยและจะปฏิบัติการแบบลับ ๆ เพื่อสร้างสถานการณ์ในการล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยการทำการรัฐประหาร โดยกรอบแนวความคิดเรื่อง deep state ในการเมืองไทยนั้นเกิดขึ้นในช่วงของนายทักษิณ ชินวัตร ที่ชนะการเลือกตั้งในปี 2001 (พ.ศ. 2544) และ ปี 2005 (พ.ศ. 2548) โดยกลุ่ม deep state มองว่าทักษิณคือปรปักษ์ของสถาบันกษัตริย์จึงอ้างบารมีเพื่อนำไปสู่การรัฐประหารในปี 2006 (พ.ศ. 2549) และเข้าควบคุมความสงบเรียบร้อยของการเมืองโดยการสร้างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ทั้งนี้ Merieau ยังอธิบายว่า การเป็นกลุ่ม deep state ในการเมืองไทยนั้นล้มเหลวเพราะหากประสบความสำเร็จการรัฐประหารจะไม่

เกิดขึ้นอีกเพราะจุดประสงค์หลักของการเมืองไทยแบบ deep state คือ การแฝงตัวเพื่อควบคุมสถาบันต่างๆ เหล่านั้นให้เป็นไปตามที่ต้องการโดยไม่เปิดเผยตนเอง

ในด้านของ Ernst Fraenkel (1941) ได้เสนอแนวความคิดของการเป็นทวิรัฐ (the dual state) โดยเป็นแนวคิดที่ศึกษาการเกิดขึ้นของระบอบ-อิตเลอร์ และระบบกฎหมายของนาซีในเยอรมันี่ ที่มีลักษณะของการใช้อำนาจใน 2 ด้านควบคู่กัน โดยเป็นอำนาจจาก 1) the prerogative state คือ การใช้อำนาจของผู้นำสูงสุดในลักษณะเสมือนมีอีกรัฐหนึ่งคู่ขนานอยู่กับรัฐทั่วไปโดยกลไกการดำเนินงานของรัฐจะดำเนินการตามผู้นำเท่านั้น ทั้งนี้ผู้นำจะมีอำนาจในการบังคับหรือสั่งการได้อย่างไร้ข้อจำกัดและปราศจากการตรวจสอบในทางกฎหมาย 2) the normative state คือ การใช้อำนาจการปกครองรัฐภายใต้ระบบกฎหมายที่มีการดำเนินการตามระบบกฎหมาย ที่แสดงออกมาโดยการตรากฎหมายและการใช้อำนาจฝ่ายบริหารในการตัดสินใจที่แตกต่างๆ โดยลักษณะสำคัญของการเป็นทวิรัฐจะมีการใช้อำนาจใน 2 ด้านควบคู่กันเสมอ โดยมีลักษณะของการคานอำนาจซึ่งกันและกันซึ่งหากมีการใช้อำนาจในด้านใดมากกว่าอำนาจอีกด้านหนึ่งจะต้องทำการลดทอนอำนาจนั้นลง ทั้งนี้ หากมีการใช้อำนาจเพียงด้านใดมากกว่าจะไม่ถือว่าเป็นลักษณะของการใช้อำนาจแบบ 2 ด้านนี้ควบคู่กันตามลักษณะของการเป็นทวิรัฐ

ทั้งนี้ ภายหลังการรัฐประหารแม้การเมืองไทยจะกลับเข้าสู่การมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งทว่ารัฐบาลเหล่านั้นกลับดำรงอยู่ได้ไม่ครบวาระ เนื่องจากการเมืองไทยในขณะนั้นเกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองจนนำมาสู่ความแตกแยก

ทางสังคมโดยใช้ฐานมวลชนเพื่อเป็นตัวแทนในการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมือง การเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2550 รัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช ดำรงอยู่ได้เพียงไม่นานก็เกิดการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรเพื่อขับไล่ นายสมัคร สุนทรเวช เนื่องจากเห็นว่ามิพหุติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อการเป็น นายกรัฐมนตรี ต่อมาในวันที่ 9 กันยายน ปี พ.ศ. 2551 ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้ ตัดสินให้นายสมัคร สุนทรเวช สิ้นสุดความเป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นในวันที่ 18 กันยายน ปี พ.ศ. 2551 นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับการเลือกจากสภา ผู้แทนราษฎรให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนถัดไปท่ามกลางการชุมนุม อย่างต่อเนื่องของกลุ่มพันธมิตรตั้งแต่รัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช ในวันที่ 2 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2551 ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินให้ยุบพรรคพลังประชาชนของ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ รวมทั้งพรรคชาติไทยและพรรคมิชมิมาธิปไตย จึงส่งผล ให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้นจากการเป็นนายกรัฐมนตรีพร้อมทั้งถูกตัดสิทธิ ทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี ในเวลาต่อมาสภาผู้แทนราษฎรได้เลือก นายกรัฐมนตรีคนใหม่เพื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งโดยได้มีมติเลือกนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 17 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2551 และต่อมาไม่นานรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ถูกต่อต้านจากแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง ที่ต้องการ ใ้รัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายหลังจากนั้นในช่วงเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2553 การชุมนุมได้มีการ ยกระดับมากขึ้นจนในเวลาต่อมาได้เกิดการสลายการชุมนุมที่นำมาสู่ความรุนแรง โดยมีผู้เสียชีวิตเกือบ 100 รายและได้รับบาดเจ็บอีกจำนวนมาก ในวันที่ 10 พฤษภาคม ปี พ.ศ. 2553 จึงนำมาสู่การยุบสภาของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และ

นำมาสู่การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 3 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2554 (ข้าราชการพิเศษ เลิศอนันต์, 2561)

การเลือกตั้งครั้งนี้รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2554 ทว่ารัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมืองและความขัดแย้งอย่างหนักเมื่อมีความพยายามในการนำเสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมให้แก่นายทักษิณ ชินวัตร และผู้กระทำความผิดจากการชุมนุมทางการเมือง จึงเกิดเป็นแรงต่อต้านทั้งในสภาและนอกสภาอย่างรุนแรงจากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ กลุ่ม กปปส. โดยมีแกนนำคือ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ การต่อต้านได้เกิดขึ้นจนยกระดับเป็นการชุมนุมทางการเมืองทั่วประเทศ และทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยมีการเรียกร้องให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และต่อมาจึงมีการประกาศยุบสภาในวันที่ 9 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2556 (กนกพร เขมเตชชีษฐ์, 2557) และในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยมี นายนิวัฒน์ ชำรง บุญทรงไพศาล รักษาการแทนโดยอ้างเหตุในการรัฐประหารว่า เป็นรัฐบาลที่มีการทุจริตในโครงการรับจำนำข้าว ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองจนนำไปสู่ความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งการชุมนุมยึดสถานที่ราชการและการแทรกแซงสื่อ (มติชนออนไลน์, 2562)

การเมืองไทยกลับมาสู่การปกครองในระบอบเผด็จการทหารอีกครั้ง ภายใต้รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือรัฐบาล คสช. ที่นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยได้ครองอำนาจในการบริหารประเทศยาวนานถึง 5 ปี นับตั้งแต่การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 การอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองโดยรัฐบาลทหารในครั้งนี้จึงอยู่ท่ามกลางกระแสเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งจากประชาชนทุกภาคส่วนทวีมากขึ้นอย่างเห็นเป็นลำดับ ในท้ายที่สุดการเลือกตั้งจึงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 หลังจากมีการเลื่อนการเลือกตั้งมาแล้วถึง 5 ครั้ง (สยามรัฐออนไลน์, 2562) เมื่อสิ้นสุดการเลือกตั้งผลปรากฏว่า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ที่กล่าวได้ว่าเป็นการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายใต้เงื่อนไขของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 88 ที่บัญญัติไว้ว่า พรรคการเมืองสามารถเสนอรายชื่อบุคคลที่พรรคการเมืองมีมติจะให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้โดยไม่ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยต้องได้รับคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่สองสภา ทั้งนี้ การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอีกครั้งภายใต้การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยของพลเอกประยุทธ์ จึงอยู่ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างกว้างขวางว่ามีความโปร่งใสและเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด (บีบีซีไทย, 2562)

ดังนั้น จากปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวได้บ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองบ่อยครั้งจนส่งผลให้การเมืองไทยขาดเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งนี้ ปัจจัยหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การเมืองไทยเกิดสภาวะเช่นนี้ คือ กลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็น

ตัวแสดงหลักทางการเมืองและเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลในการควบคุมทิศทางของการเมือง โดยฝังอยู่ในทุกระบบการเมือง ทั้งนี้ แม้จะมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาถึงการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองภายใต้สภาวะที่ระบบการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งในแต่ละช่วงเวลาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏอย่างละเอียด ดังนั้น การวิจัยนี้จึงได้ศึกษาการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ. 2522-2562 มีการดำรงอยู่อย่างไรภายใต้ระบบการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป และระหว่างระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบเผด็จการทหารที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงภูมิทัศน์ของการเมืองไทยที่มีสภาวะไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่ตั้งมั่นได้

โดยการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาชนชั้นนำทางการเมืองไทยใน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มข้าราชการประจำและทหาร 2) กลุ่มขุนนางนักวิชาการ 3) กลุ่มนักการเมือง 4) กลุ่มทุน และได้เลือกทำการศึกษาใน 4 รัฐบาล โดยเป็นรัฐบาลที่มีความโดดเด่นในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในรอบ 40 ปี ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญในการเลือก คือ ระยะเวลาการดำรงอยู่ของรัฐบาลที่จะสามารถเห็นได้ถึงบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองไทยและเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างชัดเจนมากกว่าในรัฐบาลอื่น ดังนี้

1. **รัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา กล่าวคือ เป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยครั้งใดโดยจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและจากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 ที่ให้อำนาจแก่กลุ่มข้าราชการและฝ่ายทหารสูงกว่าฝ่ายรัฐสภา นอกจากนี้ ยังเป็นรัฐบาลที่เปิดรับโครงสร้างด้าน

ประชาธิปไตยเข้ามาเป็นครั้งแรกหลังจากการเมืองไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหารมาอย่างยาวนาน ทั้งนี้ รัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่มีระยะเวลาการดำรงอยู่ยาวนานถึง 8 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นระยะเวลาที่สามารถศึกษาบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่องและชัดเจน

2. รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากล่าวคือ เป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยโดยจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีมาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและลักษณะการดำเนินการบริหารที่มุ่งเพื่อลดทอนอำนาจของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร นอกจากนี้ ยังเป็นรัฐบาลที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การเมืองไทย เนื่องจากหลังรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ สิ้นสุดลง รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นรัฐบาลแรกที่มีนายกรัฐมนตรีที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ทั้งนี้ แม้รัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จะมิมีระยะเวลาการดำรงอยู่ไม่ครบวาระ แต่ถือได้ว่าเป็นรัฐบาลที่จะสามารถเห็นได้ว่าชนชั้นนำทางการเมืองไทยมีการดำรงอยู่อย่างไรเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลจากระบอบประชาธิปไตยครั้งใหม่มาสู่รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยเต็มใบ

3. รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษากล่าวคือ เป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีมาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้อำนาจทางการเมืองแก่ฝ่ายรัฐสภาสูงกว่ากลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร นอกจากนี้ ยังเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเพียงรัฐบาลเดียวที่มีการดำรงอยู่จนครบวาระ 4 ปี โดยไม่ถูกยุบสภา

หรือถูกทำรัฐประหาร ดังนั้น จึงสามารถเห็นได้ถึงบทบาทการแสดงออกทางการเมืองที่ชัดเจนและมีความต่อเนื่องของชนชั้นนำทางการเมืองเมื่อการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ รัฐบาลอื่นๆ ก่อนหน้ารัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร แม้จะเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้จนครบวาระจึงอาจทำให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองได้ไม่ชัดเจนและต่อเนื่องนัก

4. รัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา กล่าวคือ เป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแต่มีโครงสร้างแบบระบอบเผด็จการทหาร โดยจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและจากข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ที่ให้อำนาจแก่กลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารสูงกว่าฝ่ายรัฐสภานอกจากนี้ ยังเป็นรัฐบาลที่มีนัยสำคัญ 2 ประการ ประการแรก เป็นรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจมาจากรัฐบาล คสช. ที่จะเห็นได้ถึงลักษณะของรัฐบาลที่มีการเคลื่อนจากระบอบเผด็จการทหารมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ประการที่สอง เป็นรัฐบาลที่มีระยะเวลาดำรงอยู่ยาวนานนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน (เป็นระยะเวลา 8 ปี นับจนถึงปี พ.ศ. 2565) ดังนั้น การศึกษาถึงการดำรงอยู่ของชนชั้นนำใหม่ทางการเมืองไทยในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จะสามารถเห็นได้ถึง การปรับตัวเพื่อดำรงอยู่และบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองไทย ภายใต้ระบอบการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

ทั้งนี้ โดยเกณฑ์ในการกำหนดว่ารัฐบาลใดอยู่ภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยหรือโครงสร้างระบอบเผด็จการทหาร ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์จาก 1)

ข้อบัญญัติรัฐในรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจสูงแก่ฝ่ายใด 2) นายกรัฐมนตรีมาจาก หรือไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยหลังจากผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาคำร่างอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยใน 4 รัฐบาล แสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเด็นเปรียบเทียบในการกำหนดว่ารัฐบาลใดอยู่ภายใต้โครงสร้างระบบประชาธิปไตยหรือโครงสร้างระบบเผด็จการ

ประเด็นเปรียบเทียบ		ระบอบ	
		เผด็จการ	ประชาธิปไตย
เกณฑ์ การ พิจารณา	1. ข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้อำนาจแก่ฝ่ายใด	➤ ข้าราชการและฝ่ายทหาร	➤ รัฐสภา
	2. นายกรัฐมนตรีมาจากหรือไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	➤ ไม่ได้มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	➤ มาจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
รัฐบาลที่เข้าเกณฑ์		<ul style="list-style-type: none"> ➤ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ➤ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ➤ นายทักษิณ ชินวัตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทยภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหาร ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2562

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำทางการเมืองไทยระหว่างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหารว่าระบอบใดเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้วิธีการแบบอุปนัย (inductive approach) ที่เป็นการศึกษาจากข้อเท็จจริงของข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ สกิดิ ข้อความประกาศ เอกสาร หรือบันทึกทางราชการ สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ และข้อความจากหนังสือและบทความที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการทหาร 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ บทวิเคราะห์วิจารณ์ในหนังสือ บทความ สื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ ผลการศึกษาของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการทหาร และค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต จากนั้นนำมาหาข้อสรุป วิเคราะห์ ตีความตามข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory of triangulation) โดยทฤษฎีที่นำมาใช้ ได้แก่ แนวคิดระบบรัฐราชการ (bureaucratic polity) แนวคิดทฤษฎีรัฐเร้นลึก (deep state) และ แนวคิดทฤษฎีทวิรัฐ (the dual state) โดย

นำมาพิจารณาว่าแนวคิดทฤษฎีใดมีความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยและการตีความมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไปมุมมองเดิมของทฤษฎีมากน้อยเพียงใดหากนำมาพิจารณาข้อมูลหรือผลการวิจัยที่ได้ศึกษามา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย ภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหาร ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2562 สรุปผลได้ดังนี้

1. **กลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร** เป็นกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยที่เข้าสู่อำนาจทางการเมืองจากการแต่งตั้งตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการแต่งตั้งแก่นายกรัฐมนตรีในทั้ง 2 ระบอบ และเป็นกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่มีบทบาททางการเมืองในระบบการเมืองไทยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับข้อบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ดังที่เห็นได้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 และถูกลดทอนอำนาจลงในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และกลับมาใช้อำนาจทางการเมืองสูงอีกครั้งในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 จากลักษณะเช่นนี้จึงเห็นได้ถึงการดำรงอยู่ของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารมีการเปลี่ยนแปลงไปตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ อีกทั้งเมื่อการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองบทบาทและการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นอกจากนี้ กระแสสังคมในขณะนั้นก็มีส่วนต่อภาพลักษณ์ในการดำรงอยู่เช่นกัน

2. **กลุ่มขุนนางนักวิชาการ** เป็นกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่มีบทบาททางด้านนโยบายเศรษฐกิจในรัฐบาลที่มาจากมาระบอบเผด็จการทหารอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงแรกบทบาทของกลุ่มขุนนางนักวิชาการจะแยกตัวออกจากการเมืองและทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับรัฐบาลตามความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของตนเท่านั้นโดยไม่ได้มีหน้าที่ในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แต่หลังจากรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ บทบาทของกลุ่มขุนนางวิชาการมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มตัว กล่าวได้ว่า เมื่อการเมืองไทยเปิดรับเอากติกาด้านประชาธิปไตยเข้ามา กลุ่มขุนนางนักวิชาการจึงไม่สามารถอิงอยู่ได้แค่เพียงกับรัฐบาลที่มาจากระบอบเผด็จการทหารเหมือนเช่นในอดีต จึงเกิดการปรับตัวเพื่อให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ในระบบการเมืองที่แม้จะเป็นการก้าวข้ามคุณลักษณะที่สำคัญของกลุ่มขุนนางนักวิชาการไปก็ตาม ทั้งนี้ จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มขุนนางนักวิชาการเป็นกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่มีพัฒนาการในการดำรงอยู่อย่างชัดเจนมากที่สุด

3. **กลุ่มนักการเมือง** กลุ่มนักการเมืองเป็นเพียงกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเพียงกลุ่มเดียวที่เข้ามาสู่การเป็นชนชั้นนำทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย จึงเห็นได้ว่ากลุ่มนักการเมืองสามารถเข้าถึงอำนาจทางการเมืองได้เต็มที่ในขณะที่การเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า แม้การเมืองไทยจะอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารก็ยังคงเห็นถึงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองอยู่ โดยจะเห็นได้จากการเข้าดำรงตำแหน่งในส่วนต่างๆ เช่น ในคณะรัฐมนตรี หรือในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่ยังคงเห็นถึงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองสาเหตุอาจมาจากการที่บุคลากรทางการเมืองไทยมีอยู่อย่างจำกัดจึง

ทำให้เกิดเป็นลักษณะของการเวียนใช้บุคลากรคนเดิมซ้ำในหลายๆ รัฐบาลโดยไม่จำกัดว่าการเมืองไทยจะปกครองด้วยระบอบใด

4. **กลุ่มทุน** เริ่มต้นมาจากการเป็นนักธุรกิจหรือทำธุรกิจการค้าซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นนักธุรกิจต่างดาวเชื้อสายจีน จากสาเหตุนี้กลุ่มนักธุรกิจจึงจำเป็นหาวิธีเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดปัญหากับทางราชการ เช่น การติดสินบนแก่เจ้าหน้าที่ เป็นต้น จึงเกิดเป็นลักษณะสายสัมพันธ์ในรูปแบบการอุปถัมภ์ขึ้นระหว่างกัน จากนั้นจึงเริ่มพัฒนาการโดยการเข้ามาสู่การเป็นผู้สนับสนุนการเงินทุนให้แก่พรรคการเมืองเพื่อเอื้อผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น ในระยะแรกจึงเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนที่เชื่อมโยงกันอยู่กับกลุ่มนักการเมืองและพรรคการเมือง โดยต่อมาบทบาทของกลุ่มทุนได้พัฒนามากขึ้นเมื่อได้เข้าร่วมกับภาครัฐเพื่อให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ ขณะนั้น ส่งผลให้ในเวลาต่อมาบทบาทของกลุ่มทุนมีพัฒนาการสูงอย่างมาก เนื่องจากได้เกิดเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันกับภาครัฐขึ้น กล่าวได้ว่า นโยบายรัฐที่เกื้อหนุนพร้อมการมอบสิทธิพิเศษบางประการต่อกลุ่มทุนได้ส่งผลให้กลุ่มทุนมีความเติบโตขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กลุ่มทุนจึงกลายมาเป็นอีกหนึ่งกลุ่มพลังสำคัญที่มีอำนาจในการต่อรองกับรัฐสูงเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีเงินทุนมหาศาล ดังนั้น ความเข้มแข็งขึ้นตามกาลเวลาของกลุ่มทุนกล่าวได้ว่ารัฐคือส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้กลุ่มทุนประสบความสำเร็จและสามารถเข้าสู่การเป็นกลุ่มทุนใหญ่ระดับชาติ การสนับสนุนจากกลุ่มทุนจึงกลายเป็นสิ่งที่รัฐไทยภายใต้ทั้งสองระบอบมีอาจสามารถปฏิเสธได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำทางการเมืองไทย ระหว่างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการทหารว่าระบอบใดเอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย

แสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย

กลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง	ภายใต้โครงสร้างระบอบเผด็จการทหาร (รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา)	ภายใต้โครงสร้างระบอบประชาธิปไตย (รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร)	ผลการศึกษาเปรียบเทียบระบอบที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองไทย
1.กลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร	มีบทบาทและเข้าถึงอำนาจทางการเมืองสูงเนื่องจากข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521 และรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2560	มีการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองในรัฐสภาได้ลดลง แต่ยังคงได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญทั้งในคณะรัฐมนตรีและในหน่วยงานที่สำคัญต่างๆ	สามารถดำรงอยู่ได้ทั้งสองระบอบ เนื่องจากเห็นได้ถึงบทบาททางการเมืองในทั้งสองระบอบแตกต่างกันเพียงการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองในรัฐสภา

<p>2. กลุ่มขุนนาง นักวิชาการ</p>	<p>1. ในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีบทบาทในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจทั้งหมด</p> <p>2. ในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจแต่ได้เข้าไปดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ</p>	<p>1. ในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจแต่บางส่วนได้เข้าไปดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี</p> <p>2. ในรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจแต่ได้เข้าไปดำรงตำแหน่งทั้งในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่สำคัญๆ และในคณะรัฐมนตรี</p>	<p>สามารถดำรงอยู่ได้ในทั้งสองระบอบ เนื่องจากเห็นได้ถึงบทบาททางการเมืองในทั้งสองระบอบแตกต่างกัน เพียงหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย</p>
---	--	--	---

<p>3. กลุ่ม นักการเมือง</p>	<p>1. เนื่องจาก ข้อบัญญัติใน รัฐธรรมนูญปี 2521 ที่ให้อำนาจแก่กลุ่ม ข้าราชการประจำ และฝ่ายทหารที่สูง กว่า และ รัฐธรรมนูญปี 2560 มีข้อกำหนดในการ ควบคุมพรรค การเมือง จึงเข้าถึง อำนาจทางการเมือง ได้ไม่เต็มที่</p> <p>2. แต่ยังคงเห็นถึง การมีบทบาททาง การเมืองอยู่ใน รัฐสภา เช่น การเข้า ดำรงตำแหน่งใน คณะรัฐมนตรี เป็น ต้น</p>	<p>1. สามารถเข้าถึง อำนาจทางการเมือง ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากอยู่ภายใต้ รัฐบาลที่มาจากการ เลือกตั้ง</p> <p>2. รัฐบาลของนาย ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการหนุนจาก ข้อบัญญัติใน รัฐธรรมนูญ ปี 2540 ที่ให้อำนาจสูงแก่ ฝ่ายรัฐสภา</p> <p>3. ในคณะรัฐมนตรี จึงเต็มไปด้วยกลุ่ม นักการเมือง</p>	<p>สามารถดำรงอยู่ ได้ในทั้งสอง ระบอบ เนื่องจาก เห็นได้ถึงบทบาท ทางการเมืองในทั้ง สองระบอบ แตกต่างกันเพียง การเข้าถึงอำนาจ ทางการเมืองใน รัฐสภา</p>
--	--	---	--

4.กลุ่มทุน	<p>1.ในรัฐบาลพลเอกเปรมติณสูลานนท์ ได้เข้ามาเป็นผู้สนับสนุนในการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจและได้รับผลประโยชน์จากนโยบายเศรษฐกิจที่เกื้อหนุน</p> <p>2.ในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เข้ามาเป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายเศรษฐกิจกับรัฐบาลและได้รับผลประโยชน์จากนโยบายรัฐที่เกื้อหนุน</p>	<p>เห็นได้ถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันของทั้ง 2 รัฐบาลที่กลุ่มทุนได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีที่สำคัญๆทั้งหมด จึงเห็นได้ถึงการกำหนดนโยบายต่างๆ ของภาครัฐที่เป็นการเกื้อหนุนผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุน</p>	<p>สามารถดำรงอยู่ได้ในทั้งสองระบอบ เนื่องจากเห็นได้ถึงบทบาททางการเมืองในทั้งสองระบอบ แตกต่างกันเพียงการกำหนดนโยบายของแต่ละรัฐบาล</p>
------------	---	--	--

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ชนชั้นนำทางการเมืองไทย ทั้ง 4 กลุ่ม สามารถดำรงอยู่ได้ในทั้ง 2 ระบอบ โดยสามารถเห็นได้ถึงบทบาททางการเมืองของแต่ละกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองทั้ง 4 กลุ่ม แม้ระบอบการปกครองจะมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยบทบาททางการเมืองของแต่ละกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองจะแตกต่างกันไปโดยจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระบอบการ

ปกครองในขณะนั้นและข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้อำนาจแก่ฝ่ายใด เป็นสำคัญ

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยใน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้าราชการประจำ กลุ่มขุนนางนักวิชาการและกลุ่มทุน เป็นกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองที่เข้ามาสู่อำนาจทางการเมืองจากการถูกแต่งตั้งหรือมอบหมาย ตำแหน่งทางการเมืองให้จากภาครัฐและกษัตริย์จึงให้เข้ามาเป็นผู้สนับสนุนรัฐบาล กล่าวได้ว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านี้สามารถเข้าสู่การเป็นชนชั้นนำทางการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องมีภูมิหลังทางการเมืองและไม่ต้องมาจากการเลือกตั้ง จึงพบว่า แม้ระบอบการเมืองไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังคงเห็นได้ถึง บทบาททางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยทั้ง 3 กลุ่มนี้อยู่เสมอ ใน ส่วนของกลุ่มนักการเมืองที่เข้ามาสู่อำนาจทางการเมืองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งสามารถเข้าถึงอำนาจทางการเมืองได้อย่างเต็มที่เมื่อการเมืองไทยอยู่ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม เมื่อการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบ เผด็จการทหารก็ยังคงเห็นได้ถึงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองแม้จะไม่มากแต่ก็ ยังคงเห็นได้ถึงการเข้าดำรงตำแหน่งในส่วนต่างๆ เช่น ในคณะรัฐมนตรี หรือใน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเกิดเป็นลักษณะของการเวียนใช้บุคลากรทางการเมืองคนเดิมในหลายๆ รัฐบาลโดยกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไม่ได้ยึดติดอยู่กับระบอบการเมืองใด มุมมองโดยทั่วไปอาจเข้าใจว่าชนชั้นนำทางการเมืองเป็นฝ่ายเข้าหารัฐเพื่อต้องการอำนาจทางการเมือง แต่จากการศึกษา พบว่า รัฐเองก็จำเป็นต้องพึ่งพากลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านี้เพื่อให้เข้ามา

สนับสนุนรัฐบาลของตนเองเช่นกัน ด้วยปัจจัยที่บุคลากรทางการเมืองของไทยนั้นมียุทธศาสตร์อย่างจำกัดจึงเป็นการยากที่จะหาบุคลากรทางการเมืองของไทยใหม่ๆ เพื่อเข้ามาสนับสนุนในระบบของตน ยกตัวอย่างเช่น นายวิษณุ เครืองาม ที่เป็นชนชั้นนำทางการเมืองไทยที่มีบทบาททางการเมืองมาอย่างต่อเนื่องในหลายรัฐบาล กล่าวได้ว่า สถานะทางการเมืองของนายวิษณุ เครืองาม มีเสถียรภาพมากจนสามารถได้รับบทบาททางการเมืองในทั้ง 2 ระบอบการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ ในส่วนของกลุ่มทุนแม้จะมีการเปลี่ยนรัฐบาลไปแล้วก็ตามแต่ยังคงเห็นถึงสถานะในการเป็นผู้สนับสนุนในหลายๆ รัฐบาล เช่น กลุ่มทุนที่เคยสนับสนุนและร่วมดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาสนับสนุนและดำเนินนโยบายเศรษฐกิจร่วมกับรัฐบาล คสช. ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

นอกจากนี้ พบว่า คุณลักษณะของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปต่างจากในอดีต โดยสภาพของชนชั้นนำทางการเมืองใหม่ทางการเมืองนั้นไม่จำเป็นต้องมีสภาพบางอย่างมาก่อนเช่นชนชั้นนำเดิมทางการเมือง ทั้งสภาพทางสังคม ครอบครัว หรือทางการเมือง โดยในอดีตชนชั้นนำเดิมทางการเมืองไทยจะสามารถเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้จะต้องมียศถาบรรดาศักดิ์ ความใกล้ชิดกับวัง หรือการเป็นข้าราชการฝ่ายทหาร ส่วนกลุ่มชนชั้นนำในสังคมเป็นได้เพียงแต่ผู้สนับสนุนที่อยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์เท่านั้นโดยที่ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในส่วนของการบริหารราชการหรือในด้านดำเนินการปกครองแต่อย่างใด โดยจากการศึกษาตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดในการวิจัย พบว่า การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำใหม่ทางการเมืองเปลี่ยนไปจากเดิมกล่าวได้ว่า ไม่ได้ถูกจำกัดตามเงื่อนไขเดิมหาก

ผู้ใดเข้าเงื่อนไขก็สามารถเข้ามาสู่การเป็นชนชั้นนำทางการเมืองได้ เช่น การแต่งตั้งให้เข้าดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือแต่งตั้งกลุ่มนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ดำเนินหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการเชิญกลุ่มทุนเพื่อให้เข้ามาดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจร่วมกับภาครัฐ เป็นต้น โดยปรากฏการณ์นี้คล้ายคลึงกับการเมืองของสหรัฐอเมริกาที่จะเห็นได้จากกรณีของ บาร์ค โอบามา (Barack Obama) ที่ได้เข้าสู่อำนาจดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีซึ่งถือได้ว่าเป็นคนเชื้อสายแอฟริกัน-อเมริกันคนแรกที่ได้รับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา หรือโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ที่ไม่ได้มีภูมิหลังมาจากการเป็นนักการเมืองมาก่อนโดยเป็นนักธุรกิจที่มั่งคั่งก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาเช่นกัน ซึ่งในบริบทนี้ลักษณะของโอบามาและทรัมป์มีความแตกต่างจากลักษณะของประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาในอดีต เช่น ประธานาธิบดีในตระกูลบุช (Bush) เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปผลจากการศึกษาได้ว่า ชนชั้นนำทางการเมืองไทยสามารถดำรงอยู่ได้ในทั้ง 2 ระบบ โดยจะเห็นได้จากบทบาททางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองไทยทั้ง 4 กลุ่ม ที่เมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนแปลงไปกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเหล่านี้ไม่ได้หายไปแต่มีลักษณะของการมีบทบาททางการเมืองที่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระบอบการเมืองในขณะนั้น กล่าวได้ว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองจะถูกเชื่อมโยงอยู่กับอำนาจรัฐและมีเสรีภาพในการปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าหาอำนาจรัฐได้เป็นอย่างดีและแยกย่อยขึ้นตามกาลเวลา ซึ่งเกิดเป็นพัฒนาการของชนชั้นนำทางการเมืองไทยในทั้ง 4 กลุ่ม ที่ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องอิงอยู่เพียงแค่ระบอบใดระบอบหนึ่งเท่านั้น แต่กลุ่มชนชั้นนำทาง

การเมืองสามารถปรับตัวเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ทั้ง 2 ระบบที่ไม่ได้อิงอยู่บนพื้นฐานของความจงรักภักดีต่อระบอบการเมืองแต่อิงอยู่บนพื้นฐานของการที่ตนเองเป็นได้ทั้งในฐานะตัวแสดงหลักและผู้สนับสนุน เพื่อที่จะสามารถดำรงอำนาจและบทบาททางการเมือง เพื่อผลประโยชน์และสถานภาพทางการเมืองต่อไป กล่าวได้ว่า หากรัฐปกครองภายใต้รูปแบบประชาธิปไตยกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองก็สามารถเข้าถึงประโยชน์ทางการเมืองได้เต็มที่ และในขณะเดียวกัน หากรัฐปกครองภายใต้รูปแบบเผด็จการทหารกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองก็มิได้ขัดขวางต่อระบบเช่นกัน ทั้งนี้ การสามารถดำรงอยู่ของชนชั้นนำทางการเมืองในทั้ง 2 ระบบจึงอาจเป็นสาเหตุหลักสำคัญที่ส่งผลให้การเมืองไทยไม่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยที่ตั้งมั่นได้

ทั้งนี้ หากนำแนวคิดเรื่อง ระบบรัฐราชการ (bureaucratic polity) มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย โดยระบบรัฐราชการเป็นแนวคิดทางรัฐศาสตร์ที่นำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ในการเมืองไทยอย่างแพร่หลายตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 โดยนักวิชาการที่สำคัญที่ได้ศึกษาระบบรัฐราชการไทย ได้แก่ Fred Riggs (1966) ที่ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ระบอบการเมืองไทยภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 อยู่ภายใต้ลักษณะของการปกครองที่เรียกว่า อำมาตยาธิปไตย หรือรัฐราชการ ที่โครงสร้างการปกครองอยู่ภายใต้การนำของทหารและข้าราชการประจำที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนสถาบันกษัตริย์ และกลุ่มขุนนาง สอดคล้องกับ Chi-Anan Samudavanija (1987) ที่ได้อธิบายถึงการเมืองไทยว่า ยังคงอยู่ภายใต้ระบอบอำมาตยาธิปไตยเนื่องจากกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารยังคงมีอำนาจสูงสุดอยู่ ส่วนกลุ่มพลังอื่นนอกกระบวนราชการยังไม่มีคามเข้มแข็ง

มากพอที่จะต่อต้านอำนาจของฝ่ายทหารซึ่งการรัฐประหารสามารถกลับมาสู่การเมืองไทยได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ เสน่ห์ จามริก (2549) ที่ว่า แม้การเมืองไทยจะมีกลุ่มพลังภายนอกในระบบราชการแต่ก็ทำได้เพียงเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยทันสมัยมากขึ้นเท่านั้น แต่กลุ่มพลังเหล่านี้ยังคงอยู่ภายใต้กรอบอำนาจควบคุมของทางราชการที่มีความสัมพันธ์ในฐานะผู้นำและบริหารเท่านั้น

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยในกลุ่มอื่น นอกจากกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารมีความเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่หลัง ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา โดยความเข้มแข็งที่วามันเห็นได้จาก การที่กลุ่มนักการเมืองได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองและเข้าถึงอำนาจทางการเมืองได้เต็มที่เมื่อการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ดังที่เห็นได้ในรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ที่ในคณะรัฐมนตรีกลุ่มนักการเมืองได้สังกัดในกระทรวงที่สำคัญๆ ทั้งหมดและเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายทางการเมืองมากกว่ากลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหาร นอกจากนี้ กลุ่มทุนก็มีความเข้มแข็งขึ้นมากจนกลายเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจการเมืองไทยจนสามารถเข้ามาเป็นผู้กำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจร่วมกับภาครัฐ ดังเช่นในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจนั้นไม่ใช่ขอบเขตอำนาจการบริหารของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารแต่เพียงกลุ่มเดียวอีกต่อไปแล้ว ทั้งนี้ แม้อำนาจของระบบรัฐราชการเต็มรูปแบบอาจไม่สามารถหวนกลับมาสู่การเมืองไทยได้อีก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามันอาจหลบซ่อนอยู่ไม่ได้หายไปไหนและอาจจะมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบอื่น

นอกจากนี้ จากแนวคิดที่กล่าวว่าการเมืองไทยมีลักษณะของการเป็น deep state (รัฐเร้นลึก) ของ Eugenie Merieau (2016) ที่อธิบายว่า การเป็นรัฐเร้นลึกจะประกอบไปด้วยกลุ่มข้าราชการระดับสูง ฝ่ายทหาร ผู้นำกองทัพ และวงที่คอยแอบแฝงตัวอยู่คู่ขนานกับรัฐปกติโดยไม่เปิดเผยตัวตนโดยจะอยู่ตรงข้ามกับฝ่ายประชาธิปไตยและจะปฏิบัติการแบบลับๆ เพื่อสร้างสถานการณ์ในการล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยการทำให้รัฐประหาร และการเป็นกลุ่ม deep state ในการเมืองไทยนั้นล้มเหลวเพราะหากประสบความสำเร็จการรัฐประหารจะไม่เกิดขึ้นอีกเพราะจุดประสงค์หลักของการเมืองไทยแบบ deep state คือการแฝงตัวเพื่อควบคุมสถาบันเหล่านั้นให้เป็นไปตามที่ต้องการ

โดยจากผลการศึกษา พบว่า แนวคิดแบบ deep state ไม่สอดคล้องกับลักษณะของการเมืองไทย โดยการเมืองไทยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทวิรัฐ และมีการใช้อำนาจทางการเมืองแบบ the dual state ตามแนวคิดของ Ernst Fraenkel (1941) ที่จะเห็นได้ว่ากลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยมีการใช้อำนาจทางการเมืองแบบ 2 ด้านควบคู่กันเสมอ ที่เป็นการใช้อำนาจของผู้นำรัฐบาลได้อย่างเบ็ดเสร็จ (the prerogative state) และการใช้อำนาจการปกครองผ่านระบบกฎหมาย (the normative state) ที่สามารถอธิบายได้ว่า มีลักษณะของการใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง เพื่อบัญญัติข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการให้อำนาจทางการเมืองแก่กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองทั้งในระบบประชาธิปไตยและระบบเผด็จการทหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยลักษณะของการใช้อำนาจแบบ 2 ด้านควบคู่กันนี้ เช่น ผู้นำรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีภายใต้ทั้งสองระบอบการเมืองมีอำนาจตามข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่าด้วยเรื่องของการแต่งตั้งหรือมอบหมายหน้าที่ใดก็ได้

ให้แก่บุคลากรทางการเมือง หรือการใช้อำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐบาล คสช. เพื่อการสัมฤทธิ์ผล หรือ รัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ใช้อำนาจในการจัดตั้งองค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ศาลรัฐธรรมนูญ และ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นต้น

ดังนั้น จากผลการศึกษาดังกล่าว จึงพบว่า อำนาจทางการเมืองนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงเฉพาะกลุ่มเผด็จการอำนาจนิยมตามแนวคิดของ Merieau เท่านั้น แต่เมื่อการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยฝ่ายรัฐสภาก็สามารถใช้อำนาจทั้ง 2 ด้านควบคู่กันได้เช่นเดียวกับรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร นอกจากนี้ แม้เป็นรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารก็จำเป็นต้องใช้อำนาจภายใต้กระบวนการกฎหมายมิสามารถใช้อำนาจเผด็จการได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยปราศจากกฎหมาย ซึ่งแนวคิดลักษณะการเมืองแบบรัฐเร้นลึกพยายามอธิบายให้เห็นถึงการใช้อำนาจของเผด็จการอำนาจนิยมเพียงด้านเดียวที่เป็นการเข้าไปแทรกแซงหรือขัดขวางกลไกตามปกติของรัฐแต่มิได้อธิบายครอบคลุมถึงการใช้อำนาจของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองไทยในฝ่ายรัฐสภาเมื่อการเมืองไทยอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ทั้งนี้ หากนำแนวคิดของ Merieau มาอธิบายรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย โดยโครงสร้างของรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สวนทางกับแนวความคิดเรื่องการเมืองกลุ่ม deep state ที่มีลักษณะของการไม่เปิดเผยตัวและกระทำการอย่างลับๆ โดยรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ถือได้ว่าเป็นรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจมาจากรัฐบาล คสช. และได้เข้ามาสู่การเป็นรัฐบาลภายใต้โครงสร้างในรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งกระทำดังกล่าวเสมือนเป็นการแสดงตนอย่างเปิดเผยและ

ยินยอมอยู่ภายใต้โครงสร้างในระบบประชาธิปไตย หากเป็นเช่นนั้นการกระทำเช่นนี้อาจหมายถึงการต้องแลกกับการสูญเสียอำนาจด้านเผด็จการนิยมไปหรือไม่ ซึ่งการก้าวมาสู่เบื้องหน้าของกลุ่มข้าราชการประจำและฝ่ายทหารอาจถือได้ว่าเป็นการปฏิเสชนแนวคิดรัฐธรรมาภิบาลได้อย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ การเกิดรัฐประหารในการเมืองไทยจากผลการศึกษา พบว่า สอดคล้องตามที่ Ernst Fraenkel (1941) อธิบายว่า ลักษณะของการเป็นทวิรัฐจะมีการใช้อำนาจใน 2 ด้านควบคู่กันหากมีการใช้อำนาจในด้านใดมากกว่าอำนาจอีกด้านหนึ่งจะต้องทำการลดทอนอำนาจนั้นลง ซึ่งสามารถนำมาอธิบายการเกิดรัฐประหารของไทยได้ว่า เนื่องจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีการใช้อำนาจของฝ่ายรัฐสภาที่เกินขอบเขตฝ่ายสถาบันทหารที่สามารถใช้อำนาจได้เต็มตามลักษณะของการเป็นทวิรัฐจึงทำการรัฐประหารที่เปรียบเสมือนเพื่อเป็นการลดทอนอำนาจของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง (การใช้อำนาจเต็มของสถาบันทหารที่มีลักษณะของการเป็นทวิรัฐ เช่น การออกกฎอัยการศึก เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม หลังเกิดการรัฐประหารรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารก็ไม่สามารถอยู่ในอำนาจได้ยาวนานเช่นกันโดยในท้ายที่สุดก็จะถูกลดทอนอำนาจลงโดยการกลับเข้าสู่การมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอีกครั้งเสมอ

จากการนำทฤษฎีทวิรัฐดังกล่าวมาอธิบายจึงสามารถเห็นได้ถึงสาเหตุและเหตุผลที่การเมืองไทยมีการทำรัฐประหารบ่อยครั้ง ดังนั้น ในประเด็นนี้หากนำแนวคิดแบบรัฐธรรมาภิบาลมาอธิบายถึงความล้มเหลวของการเป็นกลุ่ม deep state เพราะหากประสบความสำเร็จการรัฐประหารจะไม่เกิดขึ้นอีก ซึ่งแนวคิดนี้จะสามารถอธิบายให้เห็นได้เพียงแต่การใช้อำนาจในการแทรกแซงทางการเมือง

ของกลุ่ม deep state ในการก่อรัฐประหารเท่านั้นแต่จะไม่สามารถอธิบายได้ครอบคลุมถึงสาเหตุที่การรัฐประหารวนเวียนกลับมาสู่การเมืองไทยอยู่เสมอ

จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่า ชนชั้นนำทางการเมืองไทยสามารถดำรงอยู่ได้ในทั้ง 2 ระบบ โดยไม่ได้อิงอยู่แค่เพียงระบบประชาธิปไตยหรือระบบเผด็จการทหารระบบใดระบบหนึ่งเท่านั้น จึงเกิดเป็นลักษณะการใช้บุคลิกทางการเมืองคนเดิมซ้ำในหลายๆ รัฐบาล รวมทั้งอาจเพราะการเมืองไทยมีลักษณะการใช้อำนาจทางการเมืองแบบทวิรัฐ (dual state) ที่ในทั้งสองระบบการปกครองชนชั้นนำทางการเมืองไทยสามารถใช้อำนาจทางการเมืองทั้ง 2 ส่วนควบคู่กันเสมอได้เช่นเดียวกัน จึงอาจส่งผลให้ชนชั้นนำทางการเมืองไทยไม่ก่อเกิดความพยายามในการพัฒนาเพื่อไปสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง แต่เป็นความพยายามเพื่อต้องการคงไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของชนชั้นนำทางการเมืองไทยเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการศึกษานี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาชนชั้นนำทางการเมืองไทย ดังนี้ 1) บริบทที่เกี่ยวกับชนชั้นนำทางการเมืองไทยมีหลายบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาจึงควรมีการศึกษาใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับชนชั้นนำทางการเมืองไทย เช่น การเกิดขึ้นของพรรคอนาคตใหม่ (พรรคก้าวไกล) ที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลจนเกิดเป็นชนชั้นนำทางการเมืองในรูปแบบใหม่ เป็นต้น 2) ในด้านอำนาจของฝ่ายทหารและกองทัพควรมีการศึกษาด้วยแนวคิดใหม่ๆ ที่ต่างไปจากอดีต เนื่องจากจะเห็นได้ถึงรูปแบบที่แตกต่างออกไปในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปของฝ่ายทหารและกองทัพในการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร เขมเดชิวรรณ์. (2557). บทบาทของยิ่งลักษณ์ ชินวัตรในฐานะ
นายกรัฐมนตรีของไทย (2554-2556). ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมือง, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คริส เบเกอร์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2559). ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย (พิมพ์
ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน. (2519). ราชกิจจานุเบกษา,
93(120), 1-4.
- ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2561). “ข้ออ้าง” การปฏิวัติ-รัฐประหารในการ
เมืองไทยสมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร และนิยม รัฐอมฤต. (2554). คำสั่งและประกาศของคณะ รสช.
กับการเมืองไทย. สถาบันพระปกเกล้า. ค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2563 จาก
http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=คำสั่งและประกาศของคณะ_รสช._กับการเมืองไทย
- บีบีซีไทย. (2562). เลือกลง 2562: สหรัฐฯ-มูลนิธิของค็กรกลางเพื่อประชาธิปไตย
เรียกร้อง กกต. ไปเร่งใส่เป็นธรรม. ค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563, จาก
<https://www.bbc.com/thai/international-47707474>
- มติชนออนไลน์. (2562). บทหน้า: 5 รัฐประหาร. ค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563,
จาก https://www.matichon.co.th/article/news_1505796
- พรภิรมณ์ เชียงกุล (ม.ป.ป.). เหตุการณ์พฤษภาคมปี 2535: วิเคราะห์ในมิติทาง
ประวัติศาสตร์. ภาควิชาประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2563). รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนกับการผลักดัน
แนวทางประชานิยม ภายใต้การสนับสนุนรัฐบาลของชนชั้นรากหญ้าใน
สังคม. วารสารนิติ รัฐกิจและสังคมศาสตร์. 4(1), 62-65.

- สยามรัฐออนไลน์. (2562). 'เลื่อนสื่อกตัญ' ในมติ 'ประชาชน'. ค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563. จาก <https://siamrath.co.th/n/61385>
- เสน่ห์ จามริก. (2549). *การเมืองไทยกับการพัฒนารัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- Fraenkel, E. (1941). *The Dual State: A Contribution to the Theory of Dictatorship*. New York: Oxford University Press.
- Merieau, E. (2016). Thailand's Deep State, Royal Power and the Constitutional Court (1977-2016). *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 445-466.
- McCargo, D., & Pathmanand, U. (2005). *The Thaksinization of Thailand*. Thailand and European Union: NIAS Press.
- Chai-Anan Samudavanija. (1987). "Democracy in Thailand : A Case of a Stable Semi-democracy Regime". *World Affairs: SAGE Publication*, 150(1). pp. 31-41.
- Riggs, F. (1966). *Thailand the modernization of bureaucratic polity*. Honolulu: East-West Center Press.